पत्राचारसंस्कृतस्य चतुर्थः स्तरः

कोविदः

प्रश्नोत्तरी – १५.११.२०१९

vyōma
॥ वाचं धेनुमुपासीत ॥
Saṃskṛtam · Value Education · Technology

स्वागतम्!

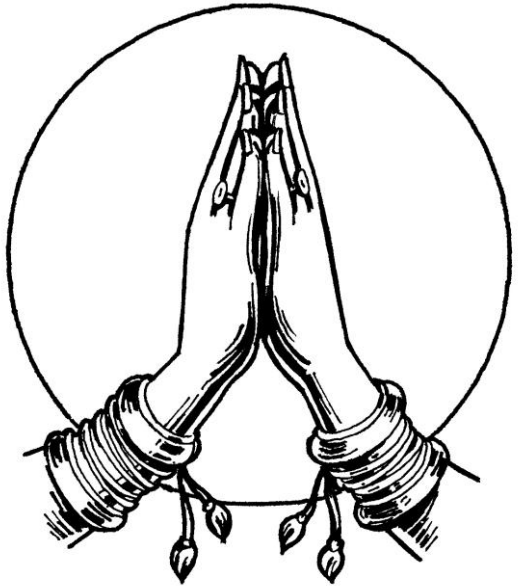

गुरुरेव गतिर्गुरुमेव भजे
गुरुणैव सहास्मि नमो गुरवे ।
न गुरोः परमं शिशुरस्मि गुरोः
मतिरस्ति गुरौ मम पाहि गुरो ॥

कोविदः

व्याकरणांशाः

- ✓ समासाः
- ✓ तद्धितान्ताः
- ✓ णिजन्ताः
- ✓ सन्नन्ताः
- ✓ णत्वम्

अन्ये विषयाः

- ✓ संस्कृतसाहित्यपरिचयः
- ✓ संस्कृतग्रन्थकारपरिचयः

काव्यांशाः

- ✓ रघुवंशश्लोकानाम् अध्ययनम्
- ✓ सुभाषितानि
- ✓ काव्यकथा
- ✓ अलङ्काराः
- ✓ छन्दांसि

अलुक् समासः

- सामान्यतः सुबन्तयोः समासे पूर्व-उत्तरपदयोः प्रातिपदिकरूपम् एव श्रूयते –
- हरिणा त्रातः – हरि-त्रात (हरित्रातः/हरित्राता/हरित्रातम्)
- पाणी च पादौ च – पाणि-पाद (पाणिपादम्)

अलुक् समासः

- किन्तु कदाचित् पूर्वपदस्य विभक्त्यन्तरूपं श्रूयते –
- आत्मनेपदम् (न तु आत्म-पदम्)
- युधिष्ठिरः (न तु युत्-स्थिरः)
- कण्ठेकालः (न तु कण्ठ-कालः)
- एतादृशाः समासाः अलुक्-समासाः
- पश्यतो-हरः, स्तम्बे-रमः, सरसि-जम्, मध्ये-गुरुः

रूपकसमासः

- रूपकसमासः = अवधारणापूर्वपदकर्मधारयः
- काव्यम् एव दीपः – काव्यदीपः
- क्रोधः एव अग्निः – क्रोधाग्निः
- हृदयम् एव कमलम् - हृदयकमलम्

केवलसमासः

- यत्र समासः कविभिः प्रयुक्तः, किन्तु समासविधायकं सूत्रं नास्ति –
- पूर्वं भूतः – भूतपूर्वः
- पूर्वम् अदृष्टः – अदृष्टपूर्वः
- न एकधा – नैकधा
- आजन्म शुद्धाः - आजन्मशुद्धाः

इकारान्त-शब्दानां समासः

- वीणा पाणौ यस्य सः / वीणा पाणौ यस्याः सा
- वीणापाणिः इत्येव
- वीणापाणिः नारदः/वीणापाणिः सरस्वती
- पुंलिङ्गे हरिशब्दवद् रूपाणि
- स्त्रीलिङ्गे मतिशब्दवद् रूपाणि

इकारान्त-शब्दानां समासः

- महामतिः
- महती मतिः
- महती मतिः यस्य सः
- महती मतिः यस्याः सा
- अमात्यस्य महामत्या कार्यं साधितम्
- महामतिः अमात्यः कार्यं साधितवान्
- महामतिः राज्ञी कार्यं साधितवती
- महतां मतिः - महन्मतिः

इकारान्त-तद्धितशब्दाः

- वरुणस्य अपत्यं पुमान् / स्त्री – वारुणिः [वारुणी – वरुणस्य इयम्]
- द्रोणस्य अपत्यं पुमान् / स्त्री – द्रौणिः
- दुष्यन्तस्य अपत्यं पुमान् / स्त्री - दौष्यन्तिः

राज-शब्दान्तः समासः

- तत्पुरुषसमासे अकारान्तः
  - पाञ्चालानां राजा – पाञ्चालराजः
  - महान् राजा – महाराजः
- अन्येषु समासेषु नकारान्तः
  - गुरुश्च राजा च – गुरु-राजानौ
- बहुव्रीहौ विकल्पेन क-प्रत्ययः
  - दुष्टः राजा यस्य – दुष्टराजा/दुष्टराजकः

रात्रि-शब्दान्तः समासः

३.२.२.१. (अ) तत्पुरुषस्य नियमाः –

शब्दः	नियमः	प्रत्ययः	उदाहरणम्
१. रात्रिशब्दः	सर्व-एकदेश-संख्यात-पुण्य-संख्या-अव्ययेभ्यः परः रात्रिशब्दः अच्प्रत्ययं प्राप्नोति । सर्वादिपूर्वकः रात्रिशब्दः अकारान्तः भवतीत्यर्थः ।[४] [एकदेशः – प्रथमातत्पुरुषे सम्भवनीयाः पूर्व - अपर - अधर - उत्तर - मध्य - पश्चिमादिशब्दाः] [[५]अहः - सर्वैकदेशसंख्यात - पुण्याच्च रात्रेः - ५.४.८७]	अच् (अ)	सर्वा रात्रिः – [२]सर्वरात्रः पूर्वं रात्रेः – पूर्वरात्रः । संख्याता रात्रिः – संख्यातरात्रः पुण्या रात्रिः – पुण्यरात्रः नवानां रात्रीणां समाहारः – नवरात्रम्[३] अतिक्रान्तः रात्रिम् – अतिरात्रः

२. समासे रात्रिशब्दः यदा अकारान्तः भवति तदा पुंल्लिङ्गः भवति । (रात्राह्नाहाः पुंसि - २.४.२९)

३. संख्यापूर्वं रात्रं क्लीबम् ।

४. शुभरात्रिः, शिवरात्रिः इत्यादौ अस्य नियमस्य अप्रसक्त्या रात्रिशब्दः इकारान्तः स्त्रीलिङ्गश्च ।

५. अहन् शब्दस्योदाहरणम् - अहोरात्र इति । अयं द्वन्द्वसमासः ।

रात्रि-शब्दान्तः समासः

	प्रत्ययः	अन्तः	लिङ्गम्	उदाहरणम्
१. रात्रि	अच् (अ)	अकारान्तः	पुंल्लिङ्गः	सर्वरात्रः
	"	"	"	पूर्वरात्रः
	"	"	"	अपररात्रः
	"	"	"	अर्धरात्रः
	"	"	"	उत्तररात्रः
	"	"	"	मध्यरात्रः
	"	"	"	पश्चिमरात्रः
	"	"	"	संख्यातरात्रः
	"	"	"	पुण्यरात्रः
	"	"	"	अतिरात्रः
	"	"	नपुंसकलिङ्गः	नवरात्रम्

अन्ये प्रश्नाः?

- गृहम् अस्ति, गृहं गच्छामि
- गम्यते, सम्यक्
- संख्या / सङ्ख्या, संततिः / सन्ततिः, संभाषणम् / सम्भाषणम्
- सय्योगः/संयोगः, सल्लापः/संलापः, सव्वत्सरः/संवत्सरः
- संस्कृतम्, संशयः

उद्घोषणा

परीक्षा – २९/३० नवम्बर् (सायम् ७-९)

- ऐच्छिकीपरीक्षा
- व्योमसंस्थायाः प्रमाणपत्रं दीयते
- व्याकरणभागः (६० अङ्काः), काव्यभागः (२० अङ्काः), सुभाषितम् (२० अङ्काः)
- https://forms.gle/HgnRm774aXWLJ4P19

Course Feedback

- https://forms.gle/3YDdNDFouF4excaB9

Course Feedback - Kovida

Thank you for participating in the course Kovida (4th level of Patrachara Samskritam), presented by Vyoma-Samskrta-Pathasala.

Please fill in this feedback form - It has 18 questions, which can be answered in less than 10 minutes. Your inputs will be very helpful for us in improving our future courses. You can remain anonymous if you wish. We will use the responses purely for designing and improving our future courses, and no information from this form will be shared with any external agencies.

1. Your experience of attending the live classes/webinars

	0	1	2	3	4	5	
Did not attend the live webinars	○	○	○	○	○	○	Very Good

विज्ञापना

Sanskrit From Home - Annual Cost Estimate

Sl No.	Item	Details	Per Annum In $	Per Annum in INR
1	**Hardware and Infrastructure costs**			
		Infrastructure costs (webinar tool- GTW)	1,432	1,07,400
		Server Cost	3,333	2,50,000
		Hardware costs (Laptop, etc)	2,333	1,75,000
		Themes, plugin, drive storage etc.	1,000	75,000
2	**Employees/ Teachers Compensation**			
		SFH teacher scholar (1)	6,400	4,80,000
		SFH teacher scholar (2)	3,360	2,52,000
		SFH teacher scholar (3)	3,200	2,40,000
		SFH teacher scholar (4)	2,400	1,80,000
		Volunteer teacher's gauravadhanam	2,667	2,00,000
		Technical support team	1,920	1,44,000
3	**Overheads**			
		Office related, internet, etc	3,200	2,40,000
		Miscellaneous	320	24,000
	Total Annual cost for Sanskritfromhome.in (approx)		**31,565**	**23,67,400**

Modes of Donation

- **Donate online through our website (Netbanking/ VISA/Mastercard)** – Works for Foreign Credit Cards also, in most countries) - https://vyomalabs.in/donate/
- **Cheque (Domestic/Foreign) -**
- In favour of "Vyoma Linguistic Labs Foundation".
- Please send the cheque to this address - #155, 4th Cross, GKW Layout, Vijayanagar, Bengaluru - 560040

Modes of Donation

- Donations in INR from Indian bank accounts (80/G benefits available) Online transfer –
- Vyoma Linguistic Labs Foundation
- City Union Bank Ltd, Vijayanagar, Bangalore branch
- Current Account Number: 233109000187409
- IFSC Code: CIUB0000233

Modes of Donation

- FCRA Donations (Donations in Foreign currency from a non-Indian Bank account) – Wired Transfer
- FCRA Bank account number – 510909010026602
- Beneficiary Bank: City Union Bank Limited
- IFSC Code: CIUB0000233
- SWIFT Code: CIUBIN5M
- Purpose: Donation

धन्यवाद-निरूपणम्

- Smt. Sheila Shah
- Sri. Ravi Narayanan
- Smt. Mahalakshmi
- Smt. Rama Sivaraman
- Smt. Jayashri Deshpande
- Smt. Priya Santanakrishnan

QUESTIONS/DOUBTS?

Email us @

sanskritfromhome

@vyomalabs.in

- For downloading course-materials, login @ www.sanskritfromhome.in
- Subscribe to our youtube channel @ vyoma-samskrta-pathasala
- Buy our Samskrita-learning products @ www.digitalsanskritguru.com
- Support our cause for Samskrita-Samskriti @ www.vyomalabs.in

© All the content in this presentation is the intellectual property of Vyoma Linguistic Labs Foundation.
All materials shared in our website are purely for the purpose of personal study.
Replication/reuse in any form without written permission from the organisation is prohibited.